

УДК 378.013+371.612+372.461

Копуць О. А.

ПРОЕКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО МОВНО-МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ

У статті обґрунтовано теоретичні засади розвитку провідних професійних компетенцій майбутніх магістрів-філологів, окреслено шляхи практичної реалізації технології формування мовно-мовленнєвих компетенцій у контексті Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти та вимог Державного стандарту вищої освіти.

Ключові слова: розвиток мовно-мовленнєвих компетенцій, майбутні магістри-філологи, технологія формування професійних мовленнєвих умінь, проектна діяльність.

У підготовці майбутніх магістрів філологічних спеціальностей формування професійних мовленнєвих умінь посідає особливе місце, оскільки володіння мистецтвом слова є важливим показником освіченості й фахової підготовки викладача вищої школи. У контексті студійованої проблеми було проаналізовано чинні навчальні плани, програми, підручники, навчальні й методичні посібники тощо. Це дало змогу з'ясувати, що в системі вищої педагогічної школи фактично лише одна нормативна навчальна дисципліна професійного спрямування – «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ВНЗ», яку введено у навчальні плани з 2005 року.

Цілеспрямовані спостереження занять в університеті, бесіди з майбутніми магістрами, участь у науково-практичних конференціях, моніторинг якості мовлення магістрантів під час асистентської практики дозволяють передусім визначити слабкі місця у фаховій підготовці майбутнього викладача вищої школи.

Істотною вадою усного професійного мовлення багатьох магістрантів, як і окремих викладачів ВНЗ нефілологічних спеціальностей південного регіону, є недоречне використання в процесі розповіді чи пояснення теоретичного матеріалу елементів писемного мовлення. Не позбавлене певних недоліків і їхнє діалогічне мовлення, яке здебільшого характеризується відсутністю логіки, чіткості і завершеності. Крім того, спостерігається несвідоме культивування українсько-російського мовного «суржику», уживання мовних калюк.

Перебудова соціально-економічної і політичної системи в Україні на сучасному етапі вимагає від магістрантів не лише знання свого фаху, а й високого рівня володіння професійним мовленням державною мовою [7].

Аналізуючи сучасну теорію і практику мовно-мовленнєвої підготовки майбутніх магістрів, можна стверджувати, що на сьогодні недостатньо вивчено питання і розроблено теоретичні засади навчання магістрів мовленнєвої діяльності. Існує нагальна проблема опрацювання й поширення результатів відповідних досліджень та досвіду із цього напрямку в університетській освіті, об'єктивної оцінки пропонованих технологій навчання та вивчення можливих шляхів удосконалення якості професійної мовленнєвої підготовки магістрів вищої школи.

Закономірно, що в цій ситуації необхідним є пошук нових рішень у царині професійної мовленнєвої культури майбутнього магістра, удосконалення механізмів, які регулюють якість мовленнєвої діяльності особистості фахівця.

З огляду на це актуальність обраної проблеми дослідження визначається об'єктивною потребою наукового обґрунтування лінгводидактичних засад розвитку мовно-мовленнєвої компетенції майбутніх магістрів-філологів, необхідність вироблення конкретного методичного інструментарію та його застосування в лінгводидактиці вищої школи, а також оптимізації навчально-виховного процесу у

вищому навчальному закладі з орієнтацією на модель майбутньої професійної діяльності магістра.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад розвитку професійних компетенцій майбутніх магістрів-філологів та проектування технології підготовки їх до професійної мовленнєвої діяльності.

На нашу думку, підготовка магістрів у вищих навчальних закладах повинна спрямовуватися на формування спеціальних умінь майбутнього фахівця на основі поєднання педагогічної діяльності зі словесною, виховання творчої особистості викладача філологічної спеціальності, що відповідає й сучасному поглядові дослідників І. Зязюна, А. Капської, Р. Короткової, Л. Нечепоренко, М. Рибнікової, Г. Сагач, О. Штепи на виховання мовленнєвої та риторичної особистості педагогічних і гуманітарних кадрів в Україні. Теоретичні положення названих авторів дисертацій розкривають можливості різних видів діяльності вищого педагогічного навчального закладу, спрямованої на оволодіння майбутніми магістрами високим рівнем ораторського мистецтва, методами красномовства, різними жанровими видами мовленнєвої майстерності.

У дослідженнях Л. Любашенко, Н. Остапенко та інших учених підкреслюється потреба вдосконалення професійного мовлення студентів вищів. Проте в них висвітлено лише окремі аспекти проблеми. Так, Л. Любашенко приділяє увагу формуванню професійно зумовленого мовлення студентів-нефілологів у ВНЗ й експериментально доводить необхідність вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» на комунікативно-діяльнісній основі. Праці Н. Остапенко стосуються формування професійних лінгводидактичних і мовленнєвих компетентностей у студентів філологічних факультетів засобами комплексних дидактичних ігор та інновацій технологій у підготовці бакалаврів [8; 9; 11].

Як свідчить аналіз дисертаційних досліджень ряду авторів (Т. Алієвої, Л. Барановської, М. Барахтяна, А. Бойко, В. Борисенко, Л. Головатой, Л. Кондрашової, Л. Лучкіної, В. Михайлюк, І. Пахненко, Т. Рукас), які вивчали культуру мовлення студентів-нефілологів, проблема формування професійного мовлення майбутніх магістрів-філологів не була предметом всебічного студіювання. Зазначимо, що в лінгвістиці та дидактиці й донині немає спеціальних досліджень з проблем змісту і технології навчання майбутніх магістрів-філологів, у яких урахувалася б нинішня мовна ситуація в Україні: співжиття, взаємодія і суперництво багатьох мов, а також не з'ясовано, яким формам і методам у процесі їхньої мовленнєвої підготовки слід віддати перевагу.

Процес формування в майбутніх магістрів професійних мовленнєвих умінь є складним, динамічним, тривалим і багатограним, кінцевий результат якого – досягнення максимально можливого рівня сформованості мовленнєвої культури [1, с. 47].

Основою системи навчання на філологічних факультетах (інститутах) вищих педагогічних закладів є змістовий і процесуальний компоненти, а межами – мета й результати навчання. Структуру цієї системи складають зміст і процес навчання, які взаємодіють між собою, тобто забезпечують функціонування професійного мовлення [10, с. 112].

Опис запропонованої науково-методичної системи зумовлений закономірностями навчання і принципами, що впливають з них. Ефективність будь-якої системи професійної підготовки, наприклад, майбутнього магістра, спеціаліста визначається передовсім тим, наскільки вона адекватна меті, змісту та структурі його майбутньої діяльності.

Першорядним у навчанні залишається провідна мета – створити підґрунтя для фахового розвитку майбутнього магістра, виробити в нього уміння самостійно поповнювати і творчо застосовувати набуті знання в різних педагогічних ситуаціях,

сформувати особистість, яка відзначалася б свідомим ставленням до виконання функціональних обов'язків, високою професійною компетентністю й готовністю до подальшого самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації. Як переконає практика, навіть майбутні магістри-філологи не завжди вміють вести розгорнутий монолог (лекцію, виступ тощо) з фахової проблематики, ефективну конструктивну бесіду на будь-яку тему з позиції культурної, високоосвіченої людини, недостатньо володіють полемічним мистецтвом, культурою конструктивного діалогу та полілогу (диспут, полеміка, дискусія), мають задовільний рівень знань з основ красномовства, у більшості з них не сформовано ще належного вміння з техніки мовлення. Зазначене свідчить про необхідність наукового обґрунтування змісту, форм, педагогічних умов, методів, принципів і підходів до організації процесу формування професійних мовленнєвих умінь майбутніх магістрів.

Для підвищення ефективності професійної мовленнєвої підготовки майбутніх магістрів-філологів нами запропоноване введення, крім нормативної дисципліни "Методика викладання мовознавчих дисциплін у ВНЗ", комплекс взаємопов'язаних і взаємозалежних спецкурсів "Основи викладацької майстерності", "Культура спілкування", спрямованих на мовленнєву підготовку, якими передбачено засвоєння знань пріоритетних напрямів змісту професійної мовленнєвої підготовки (соціокультурного, психологічного, педагогічного), оволодіння технікою мовлення (постановка голосу, дихання, вибір тембру, тону, темпу), культурою мовлення (збагачення словникового запасу, засвоєння термінологічної бази, оволодіння літературним мовленням – виразним, логічно чітким, емоційно-образним), вироблення умінь використовувати енергійну, дієву силу слова для впливу на свій внутрішній стан та в майбутній професійній діяльності на студентів.

Для розробки теоретичних засад формування професійних мовленнєвих умінь нами проаналізована відповідна філософська, психолого-педагогічна, методична і лінгвістична література. Так, мовленнєвій діяльності як інтегрованої професійної якості майбутнього фахівця присвятили свої дослідження психологи, зокрема Б. Баєв, Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонтєв, О. Киричук, Н. Кузьміна, філософи Е. Баллер, М. Бердяєв, С. Газман, В. Давидович, С. Іконнікова, В. Межуєв, Г. Сковорода, Е. Соколов та ін.

Як вихідні нами використані наукові положення, сформульовані в працях сучасних мовознавців і лінгводидактів (Н. Бабич, О. Біляєв, А. Богуш, М. Вашуленко, К. Городенська, С. Данилова, С. Караман, А. Коваль, М. Кочерган, Л. Мацько, В. Мельничайко, Г. Онкович, Л. Паламар, М. Пентилюк, М. Плющ, С. Семчинський та інші), в яких розроблена система методичних підходів для формування основ мовленнєвої культури і ділового спілкування, а також обґрунтовані теоретичні й практичні аспекти досліджуваної проблеми.

У процесі наукового пошуку ми зверталися до риторичної спадщини Давньої Греції, Давнього Риму, традицій слов'янських шкіл періоду Київської Русі, педагогічної спадщини Я. Коменського, А. Дістервега, Й. Песталоцці, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, в яких простежується цінний досвід класичної і слов'янської риторичної думки, що в подальшому переходить у філософсько-дидактичну науку, спрямовану на формування в людини ефективної розумово-мовленнєвої та комунікативної діяльності.

Практичній підготовці майбутніх фахівців до професійної мовленнєвої діяльності значною мірою сприяло узагальнення і висвітлення в педагогічній літературі успішного досвіду роботи педагогів вищої школи (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Київський університет імені Бориса Грінченка,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Херсонський державний університет).

Безперечно, результати наукових розвідок названих вище авторів, а також практичний досвід роботи викладачів вищих навчальних закладів стали теоретико-методологічним підґрунтям і не могли не вплинути на всебічне вивчення проблеми формування професійних мовленнєвих умінь майбутніх викладачів саме в педагогічному аспекті.

Для правильного пояснення співвідношення понять «мова» і «мовлення», «культура мови» і «культура мовлення», «мовленнєва підготовка» нами враховано важливі аспекти аналізу досліджуваного явища: гносеологічний (філософський), онтологічний (власне лінгвістичний) і прагматичний (цільовий). У гносеологічному (філософському) аспекті мову і мовлення розглядаємо як явища різного ступеня абстракції. Мова – це загальне, абстрактне, а мовлення – окреме, конкретне. У плані онтологічному мова належить до психічних явищ, а мовлення до психофізичних (психофізіологічних), доступних для сприймання, що дозволяє характеризувати відношення між мовою і мовленням як ідеального до матеріального. З прагматичного (цільового, функціонального) аспекту мова являє собою щось стабільне і загальноприйняте, тоді як мовлення є оказіональним (випадковим, унікальним, рухливим) [12, с. 203-209].

Для практичного застосування і здійснення процесу формування професійних мовленнєвих умінь майбутніх магістрів-філологів узято за робочий варіант авторське визначення дефініції «мовленнєва підготовка» як найбільш загальне, оскільки охоплює найширше коло характеристик і є суто педагогічним поняттям. На нашу думку, його суть охоплює внутрішній стан мовленнєвої культури особи й характеризує мовленнєву підготовку майбутнього магістра як процес, як стан і як результат.

Зазначене свідчить про необхідність наукового обґрунтування системи формування в майбутніх магістрів професійних мовленнєвих умінь, розробки концептуальних підходів до організації процесу їхньої мовленнєвої підготовки. Виходячи з того, що мовленнєві уміння є органічним компонентом у структурі всіх видів педагогічної діяльності, нами передбачена необхідність розкриття оптимальних можливостей навчально-виховного процесу у вищій школі, а також розкриття механізмів, актуалізації спрямованості майбутніх магістрів на оволодіння професійною мовленнєвою культурою.

Особливості пропонованої технології в контексті взаємодії організатора-викладача і слухача – магістра (або студента) задаються тими компонентами змісту і форми, завдяки яким від магістра і викладача «очікується» відповідна інтегративно-орієнтувальна діяльність, а не лише «засвоєння знань». Саме цим визначаються і відповідні організаційні форми системи занять. Провідними визначено різні організаційно-діяльнісні й організаційно-розумові форми навчання (лекції, семінари, практичні заняття, тренінги), які спрямовані не стільки на розширення суми знань, скільки на формування нового якісного стану професійної компетентності майбутнього магістра, його інтелектуальної культури і культури саморозвитку.

У межах факультету української філології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського на фахових кафедрах це реалізується в таких формах взаємодії, як лекція-діалог, ділові й рольові ігри, конференції, захисти проектів, обмін досвідом, семінари, диспути, презентації калейдоскопу методичних ідей, круглі столи, майстер-класи тощо. Участь саме в таких формах і видах взаємодії ініціює майбутнього магістра на формування спроможності до інтегративно-критеріальної перебудови власної діяльності.

У цьому зв'язку особлива увага звертається на формування інтегративних ідей, передусім, умінь планувати свою педагогічну діяльність, володіння широким спектром методичних прийомів, умінь адекватно поставленим цілям навчання.

Сформулювати ті чи ті вміння можливо лише за умови активної участі магістрантів у практичній діяльності. З цією метою створюються мікрогрупи по 4-5 осіб, які, по-перше, працюють над обраною ними темою з проблеми, по-друге, у процесі лекційних і практичних занять беруть участь у проведенні різноманітних тренінгів: тренінгу спілкування, мета якого – удосконалення комунікативних умінь ефективною взаємодією зі студентами (учнями), громадськістю і вироблення оптимальних стилів спілкування; тренінгу креативності, мета якого – розвиток творчого мислення й уяви; тренінгу ефективною взаємодією зі студентами (учнями), батьками, колегами.

Тренінги проводяться для формування вмінь магістрантів організовувати парну і групову форми роботи під час навчання всіх видів професійної діяльності. Під час проведення практикумів одні магістранти виступають у ролі викладача, інші – у ролі студента, що дозволяє їм у спроектованій ситуації системно уявляти труднощі не лише для викладача, але й студентів, особливості їх взаємодії.

Активними формами роботи з магістрантами нами визначені: ділові і рольові ігри («Свобода і відповідальність у навчанні», «Як я себе почуваю в інноваційному освітньому просторі»); круглі столи «Методика – наука чи мистецтво?», «Я і методика», «На перехресті думок»; калейдоскоп, «аукціон» методичних ідей, «скарбничка» вдалих педагогічних прийомів тощо.

Наприклад, «скарбничка» вдалих педагогічних прийомів (що вдається педагогу і за рахунок чого). Для обговорення пропонуються такі запитання: 1. Які форми роботи доцільно впроваджувати в систему роботи, щоб зацікавити студентів своїм предметом? 2. Що впливає на ефективність навчально-виховного процесу? 3. Від чого залежить ефективність занять? 4. Що необхідно зробити, аби кожне заняття було цікаве для студентів? 5. Які є розроблені для цього педагогічні ідеї, технології?

«Аукціон» педагогічних ідей передбачає запровадження і захист педагогічних та методичних ідей. Пропонується обґрунтувати за визначений час власну ідею так, щоб її обрали в колективі для подальшого вивчення, удосконалення і захисту. Під час захисту педагогічної ідеї передбачено вимоги: зазначити автора ідеї, назвати джерело, яке сприяло визначенню ідеї, обрати опонента, консультанта-практика, який пропонує запитання для з'ясування й об'єднання визначених позицій, як-от: 1. Які ролі викладача та студента Ви знаєте? 2. Чого чекають від Вас студенти? 3. Якою є зовнішня і внутрішня організація лекції, практичного заняття, заходу? 4. У чому полягає ефективність такої системи роботи? 5. Як Ви вважаєте, Ваші опоненти сприймають пропоновану систему роботи, чи ні? 6. Якими мають бути взаємини між викладачем та студентами?

Особливе місце в критеріальному усвідомленні магістрантами своїх досягнень (і недоліків) у процесі набуття на заняттях системно-цілісних знань і відповідних умінь відводиться проведенню ділових та рольових ігор «Майстерня сучасного викладача», «Майстерня викладача минулого», «Майстерня викладача майбутнього». Основними завданнями гри передбачено: розвиток креативності, здатності до конструктивного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення, конструювання, проектування. «Майстерня викладача майбутнього» – це аналіз і синтез накопиченого досвіду та продуктивна можливість для розроблення й упровадження в практику інноваційних підходів, методів і технологій. Учасники гри активно включаються у створювану проектну педагогічну ситуацію і пропонують власний підхід до розв'язання проблеми.

Перша умова гри. Учасникам команди необхідно зазначити сучасні методи і прийоми навчання, їх особливості і класифікаційні структури за джерелом знань, рівнем пізнавальної діяльності студентів, способом взаємодії викладача і студента на заняттях. Друга умова: обґрунтувати сутність загальноприйнятих методів, зокрема: інформаційно-рецептивного, репродуктивного, проблемного викладу матеріалу, теми, частково-пошукового, або евристичного, дослідницького. Третя умова: назвати

прихильників зазначених методів у науці, основоположників методів навчання; четверта: схарактеризувати способи взаємодії викладача й студентів на заняттях; п'ята: спроектувати процес реалізації сучасних технологій, методів і прийомів навчання.

Під час проведення гри магістранти групи діляться на декілька творчих підгруп («майстерень»), які працюють за трьома варіантами, кожна з яких виконує обов'язкові завдання: визначає зміст і мету загальноосвітнього навчального закладу та ВНЗ; розробляє різнорівневу програму реалізації основних завдань закладу; зазначає засоби для реалізації завдань та навчальних програм; розробляє ефективну модель сучасної лекції; обирає форми контролю до розробленої моделі.

Учасникам педагогічних майстерень пропонується обов'язковий мінімум змісту навчального предмета: чинні програми, каталоги літератури. Крім того, кожна творча група самостійно обирає тип лекції, тип практичного заняття; профіль ВНЗ; орієнтовні методи і прийоми навчання. Магістранти можуть вибирати запропоновані варіанти викладачем або самостійно розробити умови за зразком із внесенням змін та коректив. Для кожного варіанту пропонуються критерії оцінювання діяльності творчих груп, мета, завдання, наприклад:

Мета і завдання: правильність визначення мети, змісту, методів, засобів для реалізації завдань та оброблення проміжних результатів.

Навчально-методичний комплекс:

- відповідність меті, завданням і кінцевому результату;
- відповідність вимогам програми;
- відповідність дібраним методикам;
- відповідність типу ВНЗ;
- уміння реалізовувати змістові лінії програми з урахуванням регіонального компонента;
- урахування основних принципів навчання;
- можливість забезпечення повного навчально-методичного комплексу (підручники, посібники, робочі зошити, аудіо/відеокасети, інтерактивна дошка, комп'ютерні програми тощо);
- доступність навчально-методичного комплексу.

Моніторинг:

- організація форми контролю (тематичний, підсумковий контроль);
- стандартизовані методики тестування, які відповідають меті, завданням, проміжним і кінцевим результатам (уміння вибрати, обробити, обґрунтувати, проаналізувати, зробити висновки).

Методики:

- правомірність визначення методик з позицій сучасних вимог педагогіки і психології;
- знання традиційних і сучасних технологій, методів та підходів до навчання;
- уміння реалізувати запропоновані технології в навчально-виховному процесі;
- уміння проектувати свою педагогічну діяльність.

Позитивно зарекомендувала себе така форма, як захист проектів, курсових робіт, повідомлень з проблеми сучасних інноваційних технологій навчання. Магістрантам пропонується обрати тему для написання реферату, курсової роботи, захисту проекту із зазначенням, у якій формі буде проходити захист курсової роботи (індивідуально, у парах, у групах). Основними вимогами до виконання курсової роботи, розробки проекту – це практична спрямованість, яка виявляється через розробку циклу лекцій на одну з тем програми, з того чи того аспекту. Обов'язковою умовою є обґрунтування теоретичних засад, практичного значення роботи. Традиційно захист відбувається у формі ділових, рольових, ситуативних ігор, конкурсів на кращу методичну розробку. Цікавою та ефективною є форма захисту курсових робіт, проектів із залученням

викладачів, завідувачів кафедр, опонентів, студентів молодших курсів. Зазвичай, магістранти захищають проекти на теми: «Альтернативні підручники, посібники, робочі зошити та їх вибір», «Сучасні технології навчання (з досвіду роботи)», «Комп'ютер, інтернет, відео: пошуки й перспективи», «Контроль за якістю навчання», «Організація самостійної роботи».

Загальною системоутворювальною частиною процесу захисту проектів є обговорення проблеми взаємодії викладача й студентів. Для активізації обговорення проектів пропонуються запитання: 1. Чи правда, що особистісні якості викладача впливають на стиль роботи? 2. Чи згодні Ви, що викладач, який дарує посмішку студентам, досягає високої результативності? 3. Чи можна назвати взаємини між викладачем і групою основним гарантом дисципліни? 4. Що спонукало Вас розробити альтернативні підручники (посібники, робочі зошити)? У чому їх новизна? 5. Доведіть, що розроблені Вами технології навчання є ефективними. 6. Що допомагає Вам досягти високої результативності в роботі? 7. Чи доцільно викладачеві проводити позааудиторну роботу у ВНЗ?

В основу всіх активних форм навчання в процесі підготовки магістрантів нами покладений і успішно використовується принцип визначення й активізації рольових функцій викладача. Ми виходимо з того, що викладачі, які надають перевагу активному навчанню, досягають значних результатів у системі роботи порівняно з тими, хто робить акцент на репродуктивну передачу знань.

Продуктивне (активне) навчання ми розглядаємо як спосіб організації системи знань, що орієнтує викладача на надання індивідуальної допомоги магістрантам у його особистісному і професійному розвитку; надбання особистого і професійного досвіду в період навчання за допомогою нестандартних засобів.

У системі підготовки майбутніх магістрів ідеї продуктивного навчання знаходять своє втілення в організації групової роботи магістрантів, у якій кожен учасник має свою тему-проект. Це дає можливість викладачеві створювати соціально і професійно значущі продукти в проектній діяльності, передусім спрямованої на освітні потреби, професійні інтереси, на подолання професійних труднощів, на порівняння власних можливостей з можливостями колег, на самоаналіз і самовдосконалення. До того ж пропонуване завдання і стратегії в подальшому переносяться на практичну професійну діяльність викладача.

Список використаних джерел

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высш. шк., 1980. – 368 с.
2. Бабанский Ю. К. Педагогика : учебное пособ. для студентов пед. институтов / [Ю. К. Бабанский, В. А. Сластёнин, Н. А. Сорокин и др.] ; под ред. Ю. К. Бабанского. – [2-е изд.]. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
3. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем : проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1997. – 304 с.
4. Брунер Дж. Психология познания : за пределами непосредственной информации / Дж. Брунер ; пер. с англ. К. Бабицкого. – М. : Прогресс, 1977. – 412 с.
5. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформаційний збірник МОН України. – 2004. – № 1–2. – 64 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. видання докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
8. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі : [монографія] ; за ред. С. О. Карамана / О. В. Любашенко. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – 296 с.

9. Любашенко О. В. Українська мова : активні методи і форми навчання у вищій школі : [навч. посіб.]. – К. : ТОВ УВПК Екс. об., 2005. – 144 с.
10. Машбиц Е. И. Психологические основы управления учебной деятельностью : [метод. пособ.]. – К. : Вища школа, 1987. – 224 с.
11. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ / Н. М. Остапенко. – Черкаси, 2008. – 330 с.
12. Якунин В. А. Педагогическая психология : [учеб. пособ.] / В. А. Якунин / Европ. ин-т экспертов. – СПб : Изд-во Михайлова В.П. : Изд-во «Полиус», 1998. – 639 с.

The article deals with the theoretical grounds aimed at developing chief professional competences of the would-be masters-linguists; the ways that enable practical realization of forming technologies of linguistic and speaking competences in the context of the Common European Framework concerning the main guides on linguistic education as well as the requirements of the Government Standard of higher education are specified.

Key words: *development of linguistic and speaking competences, would-be masters-linguists, forming technologies of professional speaking skills, project activity.*

УДК 378.01+378.14+4 (Укр)

Кучерява О. А.

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ДИСКУРСИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

У статті методично обґрунтовано шляхи активізації дискурсивної діяльності студентів філологічних факультетів. Запропоновано аналітичні, реконструктивні і конструктивні вправи, навчальний проект.

Ключові слова: *дискурсивна діяльність, студенти філологічних факультетів, система вправ.*

Згідно із Законом про вищу освіту, Концепцією мовної освіти в Україні, Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти та Концепцією навчання державної мови у школах України пріоритетним напрямом мовної освіти є формування мовної особистості, всебічний розвиток якої вимагає формування вмінь адекватно поводитись у різноманітних комунікативних ситуаціях, успішно розв'язувати комунікативні завдання та досягати успіху в процесі спілкування.

Однією з найважливіших якостей мовної особистості, якою вона оволодіває як у процесі природної комунікації, так і спеціально організованого навчання, є комунікативна компетенція, яка стала центральним поняттям сучасної лінгводидактики. На це вказують, зокрема, праці вітчизняних і зарубіжних учених-методистів, як-от: А. М. Богущ, М. М. В'ятютнева, Н. М. Веніг, І. О. Зимньої, Д. І. Ізаренкова, С. О. Карамана, Т. О. Ладиженської, Г. П. Лещенко, Л. І. Мацько, М. І. Пентилюк, Л. В. Скуратівського, Г. Т. Шелехової та багатьох інших.

У загальних рисах комунікативна компетенція – це здатність мовця до спілкування в різноманітних ситуаціях. А оскільки спілкування – складний процес, під час якого важливими є всі найдрібніші складові комунікації, що відіграють вирішальну роль у досягненні взаєморозуміння і поставленої комунікативної мети, то комунікативну компетенцію розглядають як комплексне утворення та у її складі виокремлюють мовну, мовленнєву, соціокультурну (культурологічну), прагматичну, стратегічну, дискурсивну компетенції (їх кількість в наукових розвідках постійно варіюється).